

УДК 316.012 [4.063.4+454.56]

Кондов К.В., канд. соціол. наук, молодший науковий співробітник факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, просп. Глушкова 4-д, Київ, 03680, Україна, e-mail: kostyakondov@ukr.net

СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ УПРАВЛІНСЬКОГО РЕГУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ НАПРУЖЕНІСТЬ У КОНЦЕПЦІЇ “ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО СУСПІЛЬСТВА” З. БАУМАНА

Стаття присвячена важливій проблематиці соціального контролю в теоретичних межах конфліктної парадигми. Зокрема, увагу зосереджено на складності та багаторівневості його механізму. Розкрито зміст і функціональне призначення поняття “соціальний контроль” у концепції “індивідуалізованого суспільства” З. Баумана, визначено його пізнавальний потенціал. На основі переосмислення теоретичних ідей ученого визначено сутність цього поняття, як необхідного атрибуту владних відносин, за допомогою якого формуються режими ієрархічного домінування глобального капіталізму над локальним населенням окремих регіонів. За допомогою аналізу взаємодії глобальних і локальних суб’єктів виявлено теоретичне значення поняття “соціальний контроль”, як необхідної умови розв’язання проблем соціальної інтеграції та організації соціального порядку, які тісно пов’язані з формуванням стратифікаційних порядків глобалізованого суспільства, нових режимів соціальних нерівностей. Аргументовано, що такий світовий порядок, в основі якого лежить мобільність економічних капіталів, призводить до зростання соціальної напруженості та соціальної дистанції між регіонами, індивідами та глобальними структурами, що на локальному рівні формує відчуття невпевненості в індивідуальних зусиллях, невизначеності у власному майбутньому, залежності від залучення економічних інвестицій, недовіри до влади, соціально-економічних, політичних інститутів та одночасно залежності від них. Обґрунтовано також важливість впливу, що здійснює соціальний контроль на такі категорії, як “простір” і “час”. Вони набувають характеру важливого ресурсу владної взаємодії та нерівномірно розподіляються між суб’єктами глобальної політики та локальними об’єктами владного впливу. Для перших світ стає безперешкодним і безкордонним, час набуває динамічного характеру, наповнюється подіями; другі живуть в обмеженому регіональними, національними та економічними кордонами часі, який не мають змоги наповнювати та контролювати.

Ключові слова: соціальний контроль, соціальний порядок, соціальна інтеграція, соціальна нерівність, соціальна напруженість.

Kondov K.V., PhD. (Sociology), junior scientific fellow, Department of Sociology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 4-d, prosp. Hlushkova, Kyiv, 03680, Ukraine, e-mail: kostyakondov@ukr.net

SOCIAL CONTROL AS A TECHNOLOGICAL MEANS OF MANAGERIAL REGULATORY INFLUENCE ON SOCIAL STRENGTH IN Z. BAUMAN’S CONCEPT OF INDIVIDUALIZED SOCIETY

The article is devoted to the important problem of social control in the theoretical limits of the conflict paradigm, with a special emphasis on the complexity and multilevelness of its mechanism. The content and functional purpose of the concept of "social control" in the concept of "individualized society" of

© Кондов К.В., 2018

ISSN 1681-116X. Український соціум, 2018, № 2 (65): 9–16

9

Z. Bauman are revealed; his cognitive potential is determined. Based of the rethinking of scientist's theoretical ideas, the essence of this notion is defined as the necessary attribute of power relations, through which the modes of hierarchical domination of global capitalism are formed over the local population of individual regions. Based on the analysis of global and local actors interaction, the theoretical meaning of the concept of "social control" as the necessary condition for solving the problems of social integration and organization of social order, which is closely connected to the formation of the stratification processes of a globalized society, new regimes of social inequalities, is revealed. It is argued that such world order, based on the mobility of economic capital, leads to an increase in social tension and social distance between regions, individuals and global structures, which, in turn, creates a sense of uncertainty in individual efforts, individual uncertainty at the local level, future dependence on attracting economic investment, mistrust of power, socio-economic, political institutions and, at the same time, dependence on them. It also substantiates the importance of the impact of social control on categories such as "space" and "time," which becomes an important resource of power interaction and is unevenly distributed among actors of global politics and local objects of power influence. For the first world it becomes unobstructed and without borders, time becomes dynamic, filled with events; the latter live in limited time, which can be filled and controlled by regional, national and economic frontiers.

Keyword: *social control, social order, social integration, social inequality, social strength.*

Проблематика соціального контролю традиційно розглядається у багатьох соціологічних концепціях і теоріях об'єктивістського та суб'єктивістського спрямування. Природно, що ця тема стає однією з найпоширеніших у соціології, оскільки дослідження сутності соціального контролю тісно пов'язане з встановленням його функціонального призначення. Соціальний контроль повинен бути одним з найважливіших чинників вирішення суспільних протиріч, оскільки, як елемент управлінського процесу, дозволяє регламентувати та узгоджувати діяльність соціальних суб'єктів на користь ефективного функціонування соціальної системи та окремих людей. Проте, як справедливо зазначається прибічниками конфліктологічної парадигми, під час боротьби за владу та цінні природні, соціальні й економічні ресурси механізмами соціального контролю формуються умови нерівного та несправедливого розподілу матеріальних благ і панування у суспільстві, що призводить до зростання дезінтеграції соціальних практик взаємодії індивідуальних та колективних суб'єктів, втрати довіри до соціальних інститутів, зростання соціальної напруженості у глобальних і локальних вимірах людської взаємодії.

Важливо враховувати, що дослідження інституціональних засад організації та функцій соціального контролю в різних типах суспільств здійснювались у концептуальних координатах саме об'єктивістської соціології, загальну пізнавальну специфіку якої у ХХ ст. виразно представляли два змістовно протилежні парадигмальні напрями соціологічного теоретизування: функціоналістський (К. Девіс, Е. Дюркгейм, Р. Мертон, Т. Парсонс, Н. Смелзер та інші) та конфліктологічний (зокрема, Т. Адорно, Ю. Габермас, Р. Дарендорф, Л. Козер, Г. Ленські, Г. Маркузе, Ч. Міллс, Е. Райт, Л. Склейр, Е. Фромм). Для об'єктивістської соціології ХХ ст. характерним є подвійне змістовне розуміння поняття "соціальний контроль". З функціоналістської точки зору, це поняття є важливим теоретичним засобом відображення специфічних процесуаль-

них характеристик соціальних взаємодій, пов'язаних із збереженням стійкості, внутрішньої єдності, солідарності, конструктивних стимулів діяльності індивідуальних, групових та інституціональних суб'єктів суспільного життя. Представники соціології конфлікту схильні до визначення поняття “соціальний контроль” як теоретичного засобу відображення онтологічних умов соціальних змін і способу реалізації потенціалу владного впливу, завдяки якому формуються режими нерівності та панування одних соціальних груп над іншими.

Аналізу проблематики соціального контролю в макроструктурному соціологічному теоретизуванні приділяли увагу в 70–90-х роках ХХ ст. представники радянської та пострадянської соціології. Теоретичний аналіз соціального контролю, як функції соціального управління та проблематики девіантної поведінки, подано у працях І. Антоновича, В. Афанасьєва, В. Бакірова, Б. Буйвола, Т. Зражевської, К. Ігошева, В. Клімова, С. Основіна та працях прикладного характеру А. Габіані, Я. Гілінського, В. Єленського, О. Кузнецової, Н. Кочана, Т. Мангушевої, О. Ознокіної, Н. Рублева, В. Смолькова, М. Туленкова. Проблематика функціонування механізмів соціального контролю в глобалізаційному контексті глибоко розкривається у працях пострадянських соціологів – С. Абакумова, Н. Бойко, Т. Мангушевої, А. Новикова, Є. Суліми та інших.

На думку представників сучасних теорій глобалізації, до яких належать З. Бауман, У. Бек, Ж. Бодрійяр, І. Валлерстайн, В. Робінсон, у новітніх умовах глобальної соціально-економічної нестабільності й актуалізації різних соціальних ризиків інституціональні механізми соціального контролю посилюють свій репресивний і примусовий потенціал щодо практик діяльності як індивідуальних, так і колективних соціальних суб'єктів, слугують засобами їх соціального відчуження від соціально значущих цінностей, комунікацій і соціальних взаємодій.

Незважаючи на значну дослідницьку увагу до цієї проблематики, на нашу думку, недостатньо ґрунтовними є концептуальні дослідження в аспектах конкретизації загальнопізнавального статусу поняття “соціальний контроль” у теоретичних межах конфліктологічних парадигм, з'ясування його методологічної та технологічної спрямованості у рамках сучасних теорій глобалізації. Враховуючи цю обставину, ми акцентуємо увагу на принципах конфліктного підходу у розумінні даного поняття, що широко розкривається у працях відомого соціолога З. Баумана “Глобалізація. Наслідки для людини та суспільства” (2004 р.), “Індивідуалізоване суспільство” (2002 р.) тощо. З огляду на це, **мета статті** – аргументовано розкрити теоретичне значення поняття “соціальний контроль”, як необхідної умови організації соціального порядку та соціальної інтеграції між індивідуальними та колективними суб'єктами глобальної світової взаємодії, а також побічні ефекти цієї взаємодії, зокрема, зростання соціальної нерівності, посилення соціальної напруженості, конфліктний характер соціальних відносин тощо.

Розкриваючи специфіку владних відносин у сучасному глобалізованому суспільстві, З. Бауман у праці “Індивідуалізоване суспільство” розкриває протиріччя й неоднозначність процесів глобалізації та локалізації, їх дестабілізуючий вплив на світовий порядок. Він зазначає про прірву, що виникає між глобальною елітою та локалізова-

ними масами: “Ненадійність частково є результатом усвідомленої політики, розробленої наднаціональним і дедалі екстериторіальним капіталом та з кривою усмішкою втіленою в життя правителями територіально обмежених держав, яким не залишено іншого вибору, ненадійність, частково є наслідком нової логіки претензій на владу та [нових методів] самозахисту, – така ненадійність є сьогодні основним матеріалом для розбудови глобальної владної ієрархії та основним інструментом соціального контролю” [1, с. 46]. Вчений підкреслює, що претензії у відношенні майбутнього навряд чи можуть пред’являтися тими, хто не контролює свого теперішнього, а саме такого контролю безнадійно позбавлена більшість жителів глобалізованого світу.

Аргументуючи та описуючи тривожні наслідки процесу формування нової глобальної соціальної нерівності, З. Бауман зазначає, що глобально-локальна взаємозалежність не лише відкриває можливості для нових способів дослідження транслокальних культур; вона розколює світ, формуючи вираження нової поляризації та стратифікації індивідів на глобальних багатіїв і локальних бідняків: “Глобалізація та локалізація можуть бути двома сторонами однієї медалі, але дві частини населення планети живуть на різних сторонах і бачать лише одну сторону. Глокалізація являє собою насамперед новий розподіл привілеїв і безправ’я, багатства та бідності, перспектив і безнадійності, сили та безсилля, свободи та закабалення” [2, с. 134]. Продовжуючи свою думку, вчений зазначає, що глокалізація – процес нової стратифікації, під час якої вибудовується нова всеохоплююча соціокультурна ієрархія: “Те, що для одних представляється глобалізацією, для інших стає локалізацією; для одних – це передвісник нової свободи, для інших – неочікуваний і жорсткий удар долі” [3, с. 10]. Оскільки число других нестримно зростає та оскільки вони дедалі глибше занурюються у відчай, викликаний безперспективністю існування, то можна стверджувати, що “глокалізація є не тільки концентрацією капіталу, фінансів і різних ресурсів, які дають свободу вибору та ефективної дії, але й, насамперед, концентрація свободи дій” [4, с. 103].

В умовах глобалізації відбувається розподіл на глобальних капіталістів і локальних працівників, залежних від мобільності глобального капіталу: “Капітал вже значною мірою став екстериторіальним, невагомим, компактним і не прикутим до одного місця, а досягнутий ним рівень просторової мобільності – цілком достатнім для шантажу прив’язаних до певної місцевості політичних інститутів з метою змусити їх відмовитися від висунутих претензій. Загроза капіталу порвати місцеві зв’язки і знятися з насидженого місця (нехай навіть не виражена в словах, але лише просто вгадувана) являє собою щось таке, з чим будь-який відповідальний уряд повинен серйозно зважати та коригувати відповідно до цього свої дії” [5, с. 83]. При цьому формується розрив зв’язку між капіталом і трудовим населенням, чого не було в індустріальному суспільстві: “Колишні багатії потребували бідняків, щоб розбагатіти та залишатися багатими. Нині вони ще більше потребують бідняків. З незапам’ятних часів конфлікт між бідністю та багатством означав довічну взаємну залежність. Тепер це вже далеко не так. Важко собі уявити, про що могли б домовлятися нові “глобалізовані” багатії та нові “глобалізовані” бідняки, чому у них виникне необхідність йти на компроміси. Перебуваючи на різних полюсах нової ієрархії, її верхніх і нижніх щаблях, світи різко відрі-

няються та дедалі відгороджуються один від одного – як дороги, якими користуються багаті жителі сучасних міст і які старанно обходять території, закриті для проходу” [4, с. 104].

Якщо для першого світу багатих простір втратив свої обмежуючі властивості та легко перетинається як в дійсності, так і віртуально, то для другого світу бідних, “структурно зайвих”, реальний простір звужується дедалі швидше. Нав’язливість, з якою ЗМІ зображають завоювання простору та “віртуальне подолання” відстаней, недосяжні в невіртуальній реальності, робить це відчуження ще болючішим. Простір, що звужується, скасовує хід часу; жителі першого світу живуть у вічному теперішньому, вони переживають ланцюг епізодів відокремлених як від їх майбутнього, так і від їх минулого; ці люди постійно зайняті, у них “немає часу”. Натомість, люди зі світу бідних змушені жити в “іншому” сьогодні, пригнічені вантажем зайвого часу, який вони нічим не можуть заповнити. В їх часі “ніколи нічого не відбувається”. Вони його не “контролюють”, але й час не контролює їх, як контролював колись предків, підпорядкованих знеособленому ритму фабричної праці.

Мешканці першого світу живуть у часі, простір для них нічого не означає, оскільки будь-які відстані легко долаються. Мешканці другого світу живуть у гнітючому, незламному просторі, який міцно пов’язує час, виводить його з-під контролю жителів. Структуру, “розклад” має тільки віртуальний, телевізійний час. Решта часу тече монотонно, проходить, не пред’являючи ніяких вимог і не залишаючи видимих слідів. Нематеріальний час не має влади над “надто реальним простором”, у який відкинуті мешканці другого світу. З. Бауман вважав, що між тими, хто виграв від глобалізації, і тими, хто від неї програв, у майбутньому не може бути ні єдності, ні взаємної залежності. Впадає в око наслідок цього процесу – руйнування діалектики “пан – слуга”; розривається зв’язок, який робив солідарність не тільки необхідною, але й можливою.

У теоретичній праці “Індивідуалізоване суспільство” З. Бауман розглядає різні аспекти життя сучасної людини та виявляє панування безмежної індивідуалізації, яка супроводжується кризою або розпадом суспільних зв’язків, безсиллям інститутів колективних політичних дій. З. Бауман переконаний, що сучасне суспільство суттєво та радикально відрізняється від попередніх форм людського співіснування: “На цій стадії постійних трансгресій ми вступили на територію, яка ніколи раніше не була населена людьми, – на територію, яку культура в минулому вважала непридатною для життя” [1, с. 316]. На думку вченого, сьогодні втрачено збалансованість між суспільним та індивідуальним, за рахунок якої підтримувався стійкий соціальний порядок. Феномен індивідуалізації визначається З. Бауманом, як заперечення механізмів соціального контролю, відомих з минулого, як те, що є умовою та наслідком фрагментованості соціальної дійсності та життя людини. “У нових умовах не тільки масштабні соціальні завдання підмінюються особистими бажаннями, але й самі люди дедалі частіше та охочіше відмовляються від довгострокової ментальності на користь короткострокової” [6, с. 11]. Слід зауважити, що проблематика взаємозв’язку свободи та соціального контролю є фундаментальною проблематикою праць вченого. В ідеальному стані розвитку суспільних відносин соціальний контроль є технологічним механізмом розв’язання соціальних суперечностей індивідуалізованих і колективних дій. На його думку, су-

часне суспільство розглядає підтримання соціального порядку та передбачуваність людських вчинків, як проблему, що потребує вирішення: “Сучасне суспільство не вірить, що воно може існувати безпечно без свідомих і навмисних заходів щодо забезпечення цієї безпеки. Ці заходи означають, насамперед, керівництво і нагляд за людською поведінкою – вони означають соціальний контроль. А соціальний контроль, у свою чергу, може здійснюватися двома способами. Можна довести людей до такого стану, який заважатиме їм робити те, чого ми не хочемо, щоб вони робили; або ж довести до такого, який заохочуватиме їх робити те, що ми хочемо, щоб вони робили” [7, с. 23].

Зазначаючи про порушення ефективності функціонування соціального контролю, вчений характеризує три основні ознаки взаємовідносин людини та суспільства. Втра- та людиною соціального контролю над більшістю значущих соціальних процесів про- являється в тому, що: “Суспільства, які колись боролися за те, щоб їх світ став прозо- рим, невразливим для небезпек і позбавленим сюрпризів, тепер виявляють, що їх мож- ливості цілком залежать від мінливих і непередбачуваних таємничих сил. В результаті виникає всеохоплююче відчуття “втрати контролю над теперішнім“, що, в свою чергу, призводить до паралічу політичної волі; до втрати віри в те, що колективно можна досягти чогось істотного, а солідарні дії здатні спричинити рішучі зміни у стані люд- ських справ. Існуюча ситуація дедалі частіше розцінюється як належна, як вища необ- хідність, у яку люди можуть втрутитися лише на шкоду собі” [1, с. 67]. Учений проти- ставляє усвідомлені людські стратегії, які об’єднуються ним у понятті “політика”, та сліпі соціально-економічні сили, які не допускають влади та контролю над собою. Аналізуючи їх природу, З. Бауман зазначає, що вони діють, не обмежуючись принци- пами етики, просторовими обмеженнями та не можуть бути притягнені до відпові- дальності. Завдання політики є виключно складними, оскільки вона не має у розпо- рядженні адекватних методів впливу на ці сили: “Час і простір по-різному розподілені між тими, хто стоїть на різних щаблях глобальної владної піраміди. Ті, хто може собі це дозволити, живуть тільки в часі. Ті, хто не може, існують у просторі. Для перших простір не має значення. При цьому другі щосили борються за те, щоб зробити його значущим” [1, с. 51].

Інша фундаментальна властивість індивідуалізованого суспільства проявляється у зниженні можливостей людини впливати на свою долю, в зростанні невпевненості у майбутньому та невизначеності буття. При цьому невідворотні глобалізаційні сили формують у людей розуміння даної невизначеності як блага. На сучасному етапі роз- витку суспільства, де як ніколи людина пізнає радість майже повної свободи, “рівень життя, суспільний стан, визнання корисності права на власну гідність можуть зникну- ти усі разом і без попередження” [1, с. 107], оскільки свободою користуються не тіль- ки окремі індивіди, але й глобальні сили, що визначають умови життя широкого кола людей. Людина, яка завжди прагне до звільнення від тиску зовнішнього світу, “не пе- редбачила, що тип свободи, про яку вона мріяла, матиме ціну, якою є небезпечність” [1, с. 56].

Результатом перегляду цінностей, які видавалися непорушними, стає відмова лю- дини від досягнення нею довгострокових завдань. Втрачаючи віру у можливість руха-

тися до мети, людина втрачає віру у соціальну стійкість, зокрема у стійкість міжособистісних відносин і зв'язків. “Наша культура – перша в історії, що не винагороджує довговічність і здатна поділити життя на ряд епізодів, які проживаються з наміром запобігти будь-яким їх довгостроковим наслідкам та ухилитися від жорстких зобов'язань, які змусили б нас ці наслідки прийняти” [1, с. 315]. Відповідним чином відбувається руйнування спадковості поколінь, зниження значення родинних цінностей і традицій, оскільки “сьогодні очікувана тривалість життя сім'ї не перевищує терміну життя її членів, і мало хто може впевнено стверджувати, що сім'я, яку вони щойно створили, переживе їх самих” [1, с. 309]. Соціальні партнерства виявляються не такими, які повинні досягатися “за допомогою тривалих зусиль і періодичних жертв, а чимось, від чого очікують негайного задоволення, що відкидається, якщо не виправдовує очікувань, і що підтримується, поки продовжує приносити насолоду” [1, с. 198]. Однією з перших жертв процесу перегляду ціннісних орієнтацій є мораль. У цьому зв'язку З. Бауман зауважує: “Слава, що завжди досягалась у результаті напруженої праці, тепер змінюється популярністю, яка є лише одним з предметів споживання” [1, с. 310].

Визнаючи нормальним ставлення до людей, як до предметів оточуючого середовища, люди позбавляються можливостей використовувати колективні дії з протистояння зовнішнім обставинам, оскільки інші представляються не як союзники, а як представники об'єктивного світу. “Індивідуалізоване суспільство” є суперечливим, оскільки воно сформувалося не в результаті прагнень окремих людей, а внаслідок впливу об'єктивних, деперсоніфікованих сил і тенденцій. Для людини це має значення у тому сенсі, що: “Ми є індивідами де-юре, незалежно від того, чи є ми ними де-факто: розв'язання завдань самовизначення, самоствердження стає нашим обов'язком, і це вимагає від нас самодостатності, незалежно від того, чи маємо ми в своєму розпорядженні ресурси, відповідні даному обов'язку” [1, с. 133]. Таким чином, щоб вважатися особистістю, людині необхідно всього лише опинитися в індивідуалізованому суспільстві, але щоб справді бути нею, необхідні ресурси та можливості, які заперечуються новим соціальним порядком. Щоб стати особистістю де-факто, необхідно мати у розпорядженні можливості контролю над ресурсами, які є необхідними для забезпечення такого соціального контролю, потрібно володіти надійними сформованими уявленнями про майбутнє життя, які дозволяють його стабілізувати.

Висновки. У результаті аналізу дослідницьких ідей, які розкриваються в теорії глобалізації З. Баумана, нами аргументовано, що поняття “соціальний контроль” посідає центральну методологічну позицію у поясненні принципів організації соціального порядку та соціальної інтеграції в сучасному глобалізованому світі. Водночас саме механізмами соціального контролю забезпечується відтворення та підтримання специфічних режимів соціальної напруженості та соціальних нерівностей між глобальними політичними та економічними елітами й локальними, обмеженими у просторі та часі народними масами і трудовим населенням. Соціальний порядок, відображений у працях З. Баумана, є результатом усвідомленої політики, розробленої наднаціональним і екстериторіальним капіталом та втіленої правителями територіально обмежених держав, яким не лишається іншого вибору. Як не дивно, політика владного ієрархічно-

го домінування транснаціональних корпорацій і політико-економічних еліт базується на формуванні ситуацій взаємозалежності та безнадійності соціально-економічного становища локалізованих мас, зростанні соціальної напруженості та безнадійності, підтриманні встановлених режимів світової соціальної нерівності, які, по суті, виступають основними інструментами соціального контролю.

Ця соціально-політична ситуація формує негативні екзистенціальні виміри людської свідомості, які розкриваються через людську втрату влади над соціальними процесами, що відбуваються навколо індивідів; у зростанні невпевненості у власному майбутньому та невизначеності буття; у свідомій відмові постановки довгострокових завдань, що призводить до невпевненості у стабільних соціальних відносинах і зв'язках.

Список використаних джерел

1. Бауман З. Индивидуализированное общество. Москва: Логос, 2002. 390 с.
2. Бауман З. Глокализация, или кому глобализация, а кому локализация. *Глобализация: контуры XXI века: реф. сб.* / ред. Ю.И. Игрицкий. Москва: РАН ИНИОН. Центр социал. научно-информационных исследований, 2002. Ч. 1. С. 129–147.
3. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества. Москва: Весь мир, 2004. 188 с.
4. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию. Москва: Прогресс-Традиция, 2001. 304 с.
5. Бауман З. Возвышение и упадок труда. *Социс.* 2004. № 5. С. 77–86.
6. Иноземцев В. Судьбы индивидуализированного общества. *Индивидуализированное общество* / под ред. В.И. Иноземцева. Москва: Логос, 2005. С. 9–34.
7. Бауман З. Свобода. Москва: Новое издательство, 2006. 132 с.

Отримано 12.04.18

References

1. Bauman, Z. (2005). Individualized society. Moscow: Logos [in Russian]
2. Bauman, Z. (2002). Glocalization, or globalization for some, and localization to others. In Yu.I. Igritskii (Ed.), *Globalization: contours of the XXI century: abstract collection* (pp. 129-147). Moscow: RAS Institute of Scientific Information on Social Sciences (INION), 1 [in Russian]
3. Bauman, Z. (2004). Globalization: The Human Consequences. Moscow: Ves' mir [in Russian]
4. Beck, U. (2001). What is Globalization? The Mistakes of Globalism are the Responses to Globalization. Moscow: Progress-Traditsiya [in Russian]
5. Bauman, Z. (2004). The Rise and Fall of Labour. *Sotsis – SOCIS*, 5, 77-86 [in Russian]
6. Inozemtsev, V. (2005). The fate of an individualized society. In V.I. Inozemtsev (Ed.), *Individualized society* (pp. 9-34). Moscow: Logos, 2005 [in Russian]
7. Bauman, Z. (2006). Freedom. Moscow: Novoe izdatel'stvo [in Russian]

Received on 12.04.18